

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501915 Ciències Ambientals	FB	1	1

Professor de contacte

Nom: Angel Cebollada Frontera

Correu electrònic: Angel.Cebollada@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: Sí

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Louis Lemkow Zetterling

Josep Espluga Trenc

Guillem Sala Lorda

Pau Avellaneda Garcia

Prerequisits

No s'han establert.

(en el cas del grup en anglès: coneixements d'anglès nivell aprox: "Cambridge First Certificate")

Objectius

Aquesta assignatura és impartida per professors de l'àrea de Ciències Socials (Sociologia i Geografia).

L'objectiu bàsic d'aquesta assignatura és proporcionar un coneixement adequat de les principals eines i conceptes que des de les ciències socials s'han formulat per a l'estudi del medi ambient i les relacions entre l'esser humà i el medi. El fet de ser una assignatura de primer curs fa que tingui una vocació introductòria i, per tant, els temes es focalitzaran en un volum reduït de conceptes bàsics però imprescindibles per a continuar la formació posterior.

En concret es tractaran les següents dimensions:

a) la història i l'evolució recent dels moviments socials ambientalistes. S'introduiran els principals models teòrics per a explicar les relacions entre medi ambient i societat, amb especial èmfasi en l'anàlisi dels conflictes socioambientals. Es farà una anàlisi de les diferents perspectives d'estudi de la percepció social del risc i les seves implicacions en termes polítics, socials i culturals.

b) les principals dimensions geogràfiques i socials del món global, amb una atenció prioritària al procés de globalització, el desenvolupament i l'impacte medioambiental que genera l'activitat humana sobre el planeta. L'èmfasi es posarà en els aspectes de la globalització relacionats amb l'activitat econòmica i en el debat sobre les dinàmiques de creixement de l'economia mundial i els límits ambientals.

c) l'anàlisi de les principals dinàmiques demogràfiques mundials, en especial l'estudi dels processos de creixement de la població en l'actualitat i de cara al futur proper. Aquest creixement ha generat un intens debat sobre la capacitat del planeta per sostenir aquesta població i les tensions que sorgeixen de la relació entre població i recursos.

d) el creixement de la població ha originat la necessitat d'alimentar a una població creixent i les situacions de fams persisteixen malgrat la revolució verda i la denominada nova revolució verda, basada en l'ús dels transgènics. La intensificació de la producció agrària mundial té un impacte important sobre la biodiversitat del planeta i l'augment dels nivells de contaminació i de destrucció de sòls.

e) per últim, es prestarà una especial atenció a la ciutat i a les principals problemàtiques medioambientals associades a aquestes concentracions humanes derivades tant del seu procés de creixement de població com de la seva expansió territorial.

Les classes teòriques es combinaran amb pràctiques a realitzar a les aules d'informàtica i la realització de seminaris on es treballaran els diferents conceptes exposats en les classes teòriques a partir de la programació de conferències, l'exposició de fragments de vídeo i els debats sobre diversos llibres. Es pretén que l'estudiant participi de manera activa a les classes i en els diferents debats amb l'objectiu de guanyar capacitat de raonament des d'una perspectiva crítica i informada.

Competències

- Analitzar i utilitzar la informació de manera crítica.
- Aplicar amb rapidesa els coneixements i habilitats en els diferents camps involucrats en la problemàtica ambiental, i aportar-hi propostes innovadores.
- Demostrar iniciativa i adaptar-se a problemes i situacions nous.
- Demostrar interès per la qualitat i la praxi de la qualitat.
- Demostrar un coneixement adequat i utilitzar les eines i els conceptes de les ciències socials més rellevants en medi ambient.
- Recollir, analitzar i representar dades i observacions, tant quantitatives com qualitatives, utilitzant de forma segura les tècniques adequades d'aula, de camp i de laboratori.
- Transmetre adequadament la informació, de forma verbal, escrita i gràfica, i utilitzant les noves tecnologies de comunicació i informació.
- Treballar amb autonomia.
- Treballar en equip desenvolupant els valors personals quant al tracte social i al treball en grup.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar i utilitzar la informació de manera crítica.
2. Demostrar iniciativa i adaptar-se a problemes i situacions nous.
3. Demostrar interès per la qualitat i la praxi de la qualitat.
4. Descriure la història i l'evolució recent dels moviments ambientalistes.
5. Descriure les principals dimensions geogràfiques i sociològiques del món global.
6. Distingir les principals dinàmiques agràries mundials.
7. Distingir les principals dinàmiques mundials de la indústria.
8. Identificar els àmbits on cal aplicar processos sociològics en l'entorn mediambiental i valorar-los adequadament i originalment.
9. Identificar les principals característiques del medi urbà.
10. Identificar les principals dinàmiques demogràfiques mundials.
11. Observar, reconèixer, analitzar, mesurar i representar adequadament i de manera segura processos geogràfics i sociològics.
12. Transmetre adequadament la informació, de forma verbal, escrita i gràfica, i utilitzant les noves tecnologies de comunicació i informació.
13. Treballar amb autonomia.
14. Treballar en equip desenvolupant els valors personals quant al tracte social i al treball en grup.

Continguts

1 Les relacions entre medi ambient i societat

Naturalesa i cultura. Entre el determinisme geogràfic i el reduccionisme biològic.

El medi ambient i les teories socials. Principals tendències.

Els debats al voltant del realisme i el construccionisme en la definició dels problemes ambientals

Les teories de la 'societat del risc' en l'època de la globalització

2 La percepció social dels riscos ambientals

El concepte de risc ambiental.

El paper de la ciència i de la política en la definició de riscos ambientals

El debat del risc acceptable i els estudis sobre percepció social del risc.

La informació i la comunicació de riscos ambientals.

3 Respostes socials davant els riscos ambientals

Els moviments socials: el conservacionisme i l'ambientalisme a l'ecologisme polític

Conflictes socioambientals i participació ciutadana.

El concepte de sostenibilitat i les polítiques públiques

El debat sobre el principi de precaució

4 Globalització i desigualtat

Formació del sistema mundial

Globalització: principals característiques

Canvis en la localització de l'activitat econòmica i industrial

Conceptualització i mesura de la desigualtat mundial: PIB i IDH

5 Desenvolupament

Definició i discussió del concepte

Teoria de la modernització de Rostow i propostes alternatives

Deute extern i deute ecològic

La crítica ambientalista i la proposta del decreixement

6 Població mundial

Transició demogràfica i explosió demogràfica a la resta del món

Principals característiques de la població mundial. Els contrastos entre països: creixement, mortalitat i fecunditat

El debat recursos/població

7 Agricultura i alimentació

Sistemes agraris

La producció i el comerç mundial d'aliments

Fam i Revolució Verda

Bioteχνologia i nova revolució verda?

Agroecologia

8 Ciutat

La urbanització de la població mundial

La ciutat dispersa: problemàtiques socials i ambientals

La ciutat als països pobres: problemàtiques socials i ambientals

Metodologia

1. Classes teòriques

El professorat realitzarà una exposició dels principals conceptes i propostes teòriques en cada unitat d'estudi, així mateix s'explicaran casos concrets que exemplifiquin els diferents conceptes estudiats. Es pretén fomentar el debat/discussió sobre els temes tractats.

2. Classes de problemes (Seminaris)

Durant la primera part del curs els seminaris consistiran en la discussió, exposició i debat d'una sèrie de lectures seleccionades sobre temes ambientals. A l'inici del curs el professor proveirà aquestes lectures i el calendari d'exposicions i debats. Es faran discussions en grup i posteriorment cada estudiant haurà de fer un breu treball de reflexió sobre algunes d'aquestes lectures (a l'inici del curs es donaran les instruccions concretes).

Durant la segona part del curs els seminaris s'estructuraran en base a:

a) la programació de conferències sobre problemàtiques medioambientals rellevants,

b) l'exposició de fragments de vídeos que es debatran a l'aula,

c) la discussió sobre les lectures obligatòries res. Tots els llibres tracten aspectes relacionats amb el temari i els principals conceptes treballats en les classes teòriques. S'haurà d'elaborar un breu informe sobre la informació que conté el llibre a partir d'un guió que es lliurarà prèviament. L'informe haurà de contenir 3 qüestions que es plantejaran per debatre amb la resta del grup. Els informes s'hauran de realitzar en grups de 2-3 persones.

Amb aquestes activitats els estudiants consolidaran els coneixements apresos a les classes teòriques a més de fomentar el treball en grup, a partir d'un exercici de lectura, selecció de la informació i discussió.

3. Classes de pràctiques (Laboratori i sortides de camp)

Durant la primera part del curs, es preveu la realització d'una sortida guiada per a visitar un indret caracteritzat per algun conflicte socioambiental. A partir de les dades recollides durant la sortida, es farà una anàlisi dels actors, recursos, evolució i motius de fons de la problemàtica en qüestió.

Durant la segona part del curs, es preveu la realització de pràctiques a l'aula d'informàtica. En el cas de les pràctiques de laboratori corresponents a l'àrea geogràfica/territorial es pretén treballar la representació cartogràfica de la distribució dels fenòmens socials, físics i ambientals arreu del món, així com introduir a l'estudiant en el maneig i les possibilitats de representació de la informació amb els mitjans informàtics a partir d'una sèrie de pràctiques basades en l'ús del programari especialitzat: ArcGis i MiraMon.

4. Tutories

El procés d'aprenentatge i adquisició de competències serà supervisat pel professor a través de tutories individuals i/o de grup. El professorat de l'assignatura estarà a disposició dels alumnes per a resoldre els dubtes i seguir l'evolució de l'esmentat procés d'aprenentatge i adquisició de competències de l'alumnat.

5. Campus Virtual de l'assignatura

Tota la informació gràfica utilitzada pel professor en les classes teòriques i els seminaris així com els diferents materials elaborats pels estudiants estaran disponibles al Campus Virtual. A més el campus virtual serà l'espai que vehicularà la informació relacionada amb l'organització de l'assignatura.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes de pràctiques (laboratori i sortides de camp)	10	0,4	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Classes de problemes (seminaris)	20	0,8	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Classes teòriques	35	1,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14
Tipus: Supervisades			
Tutories	26	1,04	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13
Tipus: Autònomes			
Elaboració de materials del laboratori	26	1,04	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14
estudi	56	2,24	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14
Realització d'informes de pràctiques (Seminaris)	26	1,04	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14
Resolució de problemes (Seminaris)	26	1,04	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es basarà en l'avaluació continuada del procés d'adquisició de coneixements i competències per part de l'alumne i constarà de :

- a) Dos exàmens escrits sobre els continguts del programa, tant de les classes teòriques com sobre els conceptes impartits en els seminaris i el laboratori de pràctiques (**50% del total de la nota**: 20% primer parcial, 30% segon parcial)
- b) Seminaris (**40% del total de la nota**: 15% temes socials, 25% temes territorials). Es valorarà la participació activa en els diferents debats i els informes que s'hauran de lliurar sobre les lectures.
- c) Laboratori (**10% del total de la nota**, 5% social, 5% territorial). Es valorarà l'adequada realització de les pràctiques i l'assistència regular a cada sessió del laboratori.

Es considera "No presentat" aquell alumne que havent seguit o aprovat l'avaluació continuada NO es presenta a l'examen final.

S'ha de treure un mínim de 5 punts en els exàmens i en els seminaris per fer mitjana i aprovar l'assignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
examens	50%	0	0	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
Laboratori	10%	0	0	11, 12
Seminaris	40%	0	0	1, 2, 3, 13, 14

Bibliografia

Manuale de Geografia Humana i obres de referència sobre temes territorials i ambientals

* l'asterisc marca les lectures obligatòries (grup de docència en català)

ABELLÁN, A. et al (1991), La población del mundo, Madrid, Síntesis.

ALBET, A. BENEJAM, P. (2000), Una geografía humana renovada: lugares y regiones en un mundo global, Barcelona, Vicens-Vives.

ALISA, G. d' ET AL (eds) (2015) Decrecimiento. Vocabulario para una nueva era, Barcelona, Icaria

BECK, U. (2000) Risk Society; Towards a New Modernity, London, Sage.

BECK, U. (1999) World Risk Society. Cambridge. Polity Press.

BECK, U. (2009) The World at Risk, Cambridge, Polity Press.

BELL, M. M. (2009) An Invitation to Environmental Sociology. California. Pine Forge Press.

CARSON, R. (2002) Silent Spring, New York, Mariner Books (Houghton).

BRUNDTLAND, G.H., Nuestro futuro común, Madrid, Alianza Editorial (Comisión Mundial del Medio Ambiente y del Desarrollo) 1989.

CLOKE, P. et al (2005), Introducing Human Geographies, Londres, Hodder Arnold.

DAVIS, Mike (2007), Planeta de Ciudades Miseria. Madrid, Foca

DICKEN P. (2007): Global Shift: Mapping the Changing Contours of the World Economy; Londres, Sage. (5a edició revisada d'una obra que té per títol comú "Global shift". 1a edició, 1988).

DUNLAP, R.E.; BUTTEL, F.H.; DICKENS, P.; GIJSWITJ, A. (2002) Sociological Theory and the Environment. Classical Foundations, Contemporary Insights. Lanhan: Rowman & Littlefield Publishers.

GARCIA, E. (2004), Medio ambiente y sociedad. La civilización industrial y los límites del planeta. Madrid: Alianza.

GIDDENS, A. (2009) Sociology, 6th Edition, Cambridge, Polity Press.

HOBBELINK, H. (ed.) (1987), Más allá de la Revolución Verde. Las nuevas tecnologías genéticas para la agricultura, ¿Desafío o desastre? Barcelona: Lerna / ICDA.

IRWIN, A. (2001) Sociology and the Environment. Oxford. Polity Press.

JOHNSTON, R.J. et al (eds) (2000), The dictionary of human geography, Londres, Blackwell.

- KNOX, P.; AGNEW, J. (1989), *The geography of the world-economy*, Londres, Edward Arnold (hi ha edicions actualitzades).
- KNOX, P.; MARSTON, S. (1998), *Places and regions in global context. Human Geography*, Upple Sadle River, Prentice-Hall.
- LASH, S.; SZERSZYNSKI, B.; WYNNE, B. (1996), *Risk, Environment and Modernity*. London: Sage.
- LATOUCHE, S. (2008, original francès 2006), *La apuesta por el decrecimiento. ¿Cómo salir del imaginario dominante?*, Barcelona, Icaria.
- * LATOUCHE, S. (2007, or. Francès 2004) *Sobrevivir al desarrollo. De la descolonización del imaginario económico a la construcción de una sociedad alternativa*, Barcelona, Icaria.
- LEMKOW, L. (2002), *Sociología ambiental*. Barcelona: Icària.
- LIVI BACCI, M. (2002), *Historia mínima de la población mundial*, Barcelona, Ariel.
- LÓPEZ CEREZO, J.A.; LUJÁN, J.L. (2000) *Ciencia y política del riesgo*. Madrid: Alianza.
- * MARTÍNEZ ALIER, J.; OLIVERES, A. (2005), *¿Quién debe a quién? Deuda ecológica y deuda externa*, Barcelona, Icaria.
- MCNEILL, J.R. (2003, original anglès 2000), *Algo nuevo bajo el sol. Historia medioambiental en el siglo XX*, Madrid, Alianza.
- MONTAGUT, X.; DOGLIOTTI, F. (2006), *Alimentos globalizados. Soberanía alimentaria y comercio justo*, Barcelona, Icaria.
- MOORE LAPPÉ, F. et al (2005), *Doce mitos sobre el hambre*, Barcelona, Icaria.
- MURRAY, W.E. (2006) *Geographies of Globalization*, Londres, Routledge.
- NELLO, O. (2001), *Ciutat de ciutats*, Barcelona, Empúries.
- NOGUÉ, J.; ROMERO, J. (eds), *Las otras geografías*, València, Tirant lo Blanch.
- PATEL, R. (2008, original anglès 2007), *Obesos y famélicos. El impacto de la globalización en el sistema alimentario mundial*, Barcelona, Los libros del Lince.
- REDCLIFT, M and Benton, T. (1994) *Social Theory and the Global Environment*. London. Routledge.
- ROMERO, J. (coord.) (2004), *Geografía humana: procesos e incertidumbres en un mundo globalizado*, Barcelona, Ariel.
- SACHS, J. (2007, orig. Inglés 2005), *El fin de la pobreza*, Barcelona, Debolsillo.
- SCHNAIBERG, A. and Gould, K. A. (1994) *Environment and Society. The Enduring Conflict*. Caldwell. The blackburn Press.
- SEMPERE, J.; RIECHMANN, J. (2000), *Sociología y medio ambiente*. Madrid: Síntesis.
- SOLANA, m. (coord) (2016) *Espacios globales y lugares próximos. Setenta conceptos para entender la organización territorial del capitalismo global*, Barcelona, Icaria.
- SPAARGAREN, G.; MOL, A.P.J.; BUTTEL, F. (2000), *Environment and Global Modernity*. London: Sage.
- STIGLITZ, J.E. (2007, orig. Inglés 2002), *El malestar en la globalización*, Barcelona, Punto de Lectura.
- TAMAMES, R. (1995), *Ecología y desarrollo sostenible. La polémica sobre los límites del crecimiento*, Madrid, Alianza.

TAYLOR, P.J.; FLINT, C. (2002, 2ª edición), Geografía política. (Economía mundo, estado-nación y localidad), Madrid, Trama Editorial.

TORRES LÓPEZ, J. (2005), Toma el dinero y corre. La globalización neoliberal del dinero y las finanzas, Barcelona, Icaria.

* SHIVA, V. (2001), Biopiratería. El saqueo de la naturaleza y el conocimiento, Barcelona, Icaria.

* VARGAS, M. (coord) (2009), Agrocombustibles ¿otro negocio es posible?, Barcelona, Icaria.